

Nestáva sa často, aby sa „stratené“ sochy vrátili k ľuďom, pre ktorých boli vytvorené. Keď Erik Kližan našiel v poli pri zoťatých lipách torzá architektonických častí a sochy sv. Anny s Pannou Máriou, akoby sa vrátil niekto známy z dlhej, predlhej cesty a hoci zúbožený a doráňaný oslovil ako kedysi už celkom nových ľudí.

Reštaurovanie sochy sv. Anny

Dnes presne nevieme, a nedozvedeli sme sa to ani z poškodeného a neúplného nápisu, kto a kedy dal sochu postaviť. Z vytesaných písmen sa dá prečítať zopár slov, okrem iného i slovo *Polerezki*, čo je jediná dôveryhodná indícia k domnienke, že stĺp so sochou dal postaviť niekto

Jeden z prvých záberov na miesto nálezu sochy sv. Anny. V popredí stĺp, vpravo torzo samotnej sochy v zárase stromov a v pozadí podstavec s nápisom.

z významného rodu Polereckých, najskôr Valent Polerecký, významný a dlhoročný prievidský richtár, donátor sochy sv. Floriána z roku 1793. Táto skutočnosť je dôležitá i z hľadiska datovania sochy, ktorá je v mapách zaznačená až koncom 19. storočia, čo však zásadne nevylučuje skutočnosť, že vznikla skôr.

Reštaurovanie sochy sv. Anny

Archaický motív matky Panny Márie bol v mimoriadnej obľube pre svoje ochranné úlohy. Sv. Anna bola patrónkou manželstva a rodiny a v tomto duchu je zobrazený i námet **Sv. Anna vyučuje pannu Máriu**. Legenda aurea (Zlatá legenda) od Jakuba de Voragine, jeden z apokryfných prameňov, podrobne opisuje detstvo Panny Márie pred zasvätením v chráme, keď žila v dome rodičov sv. Anny a sv. Joachima. Sv. Anna pripravovala svoju Bohom darovanú a vyvolenú dcéru na budúce poslanie matky Spasiteľa sveta.

Osudy sochy zaznamenal nielen kamenár, ktorý ju vytesal a postavil ako pamätník mariánskej úcty pri poľnej ceste, ale tiež iní ľudia, ktorým tento pamätník prekážal. Približne v sedemdesiatych rokoch 20. storočia bol stĺp so sochou násilne zvalený, spílené boli i mohutné lipy, ktoré svojou tŕňou poskytovali úľavu a ochranu pútnikom a tým, ktorí pracovali na poli. Zdá sa, že symbol úcty k Panne Márii a sv. Anne mal zaniknúť pod násypom zeminy. Po rokoch však lipy ožili novými výhonkami aby upozorňovali na výnimočné miesto. Slúži ku cti tým, ktorí po celé desaťročia orali poľné lány, že rešpektovali tento „posvätný“ ostrovček zelene a neublížili mu.

V októbri 2008 pedagógovia a poslucháči Katedry reštaurovania Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave pozbierali a odkopali torzá sochy i stĺpu a previezli na reštaurovanie do ateliérov oddelenia reštaurovania kamennej sochy. Historik umenia a budúci reštaurátor Mgr. Ivan Pilný dostal neľahkú, ale príťažlivú úlohu zreštaurovať torzo originálu sochy a vytvoriť rekonštrukciu, aby sa mohla pamiatka vrátiť do života mesta, do pamäte múdrych starcov i nových generácií. Teoretickú i praktickú časť svojej diplomovej práce uskutočnil pod pedagogickým dohľadom doc. Akad. soch. Jaroslava Kubu a odb. as. Gabriela Strassnera v spolupráci s pamiatkovým dohľadom, ktorý som vykonávala v rámci Krajského pamiatkového úradu Trenčín, pracovisko Prievidza. Do ateliérov bol prevezený aj pôvodný podstavec, aby bolo možné skompletizovať pôvodný celok a osadiť ho na novom mieste. Nové umiestnenie nie je síce ideálnym riešením, je však jedinou možnosťou záchranu pamiatky, ktorej pôvodné miesto stratilo svoje prvoradé poslanie, časom sa dostalo do iných vzťahov, meniacich pôsobenie sakrálneho objektu. Počas druhej polovice 20. storočia zanikla pôvodná poľná cesta, po ktorej sa chodilo nielen do poľa, ale predpokladáme, že ako jedna z viacerých cestičiek spájala Prievidzu s obcou Koš. Stĺp so sochou sv. Anny bol prícestným kultovým objektom slúžiacim okoloidúcim ako miesto zastavenia sa a modlitby.

Reštaurovanie sochy sv. Anny

Pred rekonštrukciou chýbajúcich častí sochy reštaurátor naštudoval širokú škálu výtvarných predlôh v maliarskej i sochárskej podobe, ktoré spodobovali námet výuky Panny Márie sv. Annou. Jeho úlohou bolo vytvoriť hlavu sv. Anny, hlavičku Panny Márie, častí hrudníka a rúk, pričom išlo o podstatné výrazové prvky určujúce charakter zobrazenia. Tvar a charakter modelácie hľadal v mnohých kresbách a štúdiách. Najmä v modelácii tváre a detailoch postavy bolo dôležité vystihnúť vek sv. Anny, pozíciu hlavy a jej vzťah k Panne Márii, v oblečení charakteristické znaky, napríklad na šatke sv. Anny zvlnenej nad čelom, a to všetko v duchu tvorcu, ktorý nebol priam špičkovým akademicky školeným sochárom, ale jeho spôsob výtvarného zobrazenia zaznamenaný na nájdených fragmentoch prezrádzal skôr kamenára regionálnej dielne. Na soche boli však zachované i veľmi príjemné detaily napríklad na kresle, na ktorom sedí sv. Anna. Drobná stočená volúta pripomína tlačené grafické zobrazenia, často sa objavujúce aj v modlitebných knižkách, ktoré mohli poslúžiť autorovi sochy ako predloha. Vďaka pozornej a tvorivej práci reštaurátora tak prišla na svet „nová“ socha, faksimilný odliatok, vytvorený z kamennej drviny z tej istej lokality, z ktorej s najväčšou pravdepodobnosťou pochádzal i pôvodný materiál, z kamenného lomu z Lehoty pod Vtáčnikom. Nebývalú výtvarnú krásu má originál sochy, ktorej torzo naliehavo pripomína exkluzívne sochárske diela moderného sochárstva.

Torzo originálu sochy Sv. Anny po očistení a upevnení. Foto: I. Pilný

Na severnej strane farského kostola, kde pred časom našla svoj „azyl“ i socha sv. Floriána zo zaniknutého Dreveného rínku, alias Hurbanovho námestia, bol 22. novembra 2009 požehnaný stĺp so sochou sv. Anny. Pôvodný, i keď v predchádzajúcich obnovách upravovaný podstavec so zvyškami nápisu a naň nadväzujúci pôvodný stĺp s hlavicou, nesie faksimilný odliatok sochy sv. Anny s Pannou Máriou, ktorá dávny predkom dávala nádej a poctu, ale dala i meno dodnes nezabudnutému chotáru „Za svätú Annu.“

Barbora Matáková